धर्मशास्त्र

क्रं. १८

(१२) नारायण — धर्मप्रदीप प्रवृत्तिः

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

✓ ३३५१

१

श्री॥इतिनारायणविरचितधर्मशास्त्रसंग्रहः॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

१५

श्रीगणेशायनमः॥नारायणंनमस्कृत्य कामदांचसरस्वतीं॥गणनाथंगुरुंध्यैवध
२ र्मसंरक्षणायवै॥१॥धर्मप्रवृत्ये क्रियतेकृतौनारायणेनतु॥विदुषांकर्मनिष्ठानां
संततिर्धर्मवर्द्धिनी॥२॥आलोक्यधर्मशास्त्राणिमन्वादिस्मृतिःकृता निवे॥अ
भ्यल्पायतस्तत्रंचवृत्तिर्नारायणंतथा॥३॥सारमेवसमुध्दृत्यस्मृतीनांवच
नांन्यथा॥सिद्धांतानिसमस्तानि [illegible] याथचेवहि॥४॥वचनानिस
तांचेवसंमतानिमनीषिणां॥ग्रं [illegible] तानि लिख्यंतेधर्मप्रवृत्तिसंज्ञि
के॥५॥शौचादिकाःप्रवक्ष्यामि [illegible] ख्यानुक्रमेणतु॥तिथिनामपिस
र्वीसांनिर्णयानप्यसंशयान्॥ [illegible] ॥यस्मिन्देशेमृगःकृष्णस्तस्मि
न्धर्मान्निबोधत॥६॥धर्मसंरक्षणार्थायतस्मिन्देशेवसेद्विजः॥उषः
कालकर्तव्यं॥उषःकालेसमुत्थायचिंतयेदात्मनोहितं॥स्मृत्वानाराय १
णंदेवंस्तोत्राण्यपिचसंजपेत्॥अथमौननिषेधः॥भ्रष्टातेमैथुनेचैव

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "Joint project of the"

प्रक्षालेदंतधावने ॥ एनांनेभोजनेकालेचषट्सुमौनंसमाचरेत् ॥ अथमू
त्रोत्सर्गादिविधिः ॥ दशहस्तांपरित्यज्यमूत्रंकुर्याज्जलाश्रये ॥ शतहस्तांपु
रीषेतुनदीतीरेचतुर्गुणं ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ दिवासंध्यासुकर्णस्थब्रह्मसूत्र
उदङ्मुखः ॥ कुर्यान्मूत्रपुरीषेतुरात्रौचेद्दक्षिणामुखः ॥ ब्रह्मचारिविष
यमितिकेचित् ॥ एकवस्त्र[illegible]तिकेचित् ॥ वसिष्ठः ॥ कृत्वायज्ञो
पवीतंतुपृष्ठतःकंठलंबितं ॥ [illegible]तुगृहीकुर्याद्वामकर्णेसमाहितः ॥
सूत्रेतुदक्षिणेकर्णेपुरीषेवामकर्णके ॥ धारयेद्ब्रह्मसूत्रंतुमैथुनेतूपवी
तवत् ॥ अंतर्धायतृणैर्भूमिंशिरःप्रावृत्यवाससा ॥ वाचंनियम्ययत्नेन
ष्ठीवनोच्छ्वासवर्जितः ॥ कृत्वासमेपादपृष्ठेमलमूत्रेसमुत्सृजेत् ॥ अन्य
थाकुरुतेयस्तुमलंप्राश्यतिसद्विजः ॥ फालकृष्टेजलेचित्यांवल्मीकेगि

(3)

रिमस्तके ॥ देवालयेनदीतीरेदर्भेपुष्पेषुनाकुले ॥ कुलच्छायासुवृक्षेषुमा
र्गे गोष्ठांबुभस्मसु ॥ अग्नौचगच्छस्तिषंन्नश्चविष्टांमूत्रंचनोत्सृजेत् ॥
वाय्वग्न्यर्कगोसोमांबुसंध्याश्वस्त्रीजन्मनः ॥ पवैयेन्नाभिमुखश्चैता
न्विष्टांमूत्रंचनोत्सृजेत् ॥ मनुः ॥ अरण्येतदकेरात्रौचौरव्याघ्रपथेभये ॥ कुले
कृत्वामूत्रपुरीषंचद्रव्यहस्तोनदुष्यति ॥ काष्ठादिनाप्यपानस्छनमेध्यंति
र्नीतवे ॥ कंदमूलफलंगारेन[illegible]निमार्जीतवे ॥ कच्छान्चितोमूत्र
पुरुषः समुच्छोनरकंव्रजेत् ॥ उ[illegible]पुरीषोत्सर्जने ॥ अथशौचं ॥ तीर्थे
शौचंनकर्तव्यंकुर्वीतोद्धृतवारिणा ॥ रत्निमात्रंजलंत्यक्त्वाकुर्याच्छौ
चमनुद्धृते ॥ स्मृत्यर्थसारे ॥ शौचंतुद्विविधंप्रोक्तंबाह्यमाभ्यंतरंत
था ॥ मृज्जलाभ्यांस्मृतंबाह्यंभावशुद्धिस्तथांतरं ॥ ग्रहीतशिश्नश्चो २

3A

शाप्यमृद्भिरभ्युद्धृतैर्जलैः ॥ गंधलेपक्षयकरं शौचं कुर्यादतंद्रितः ॥ स्मृति ॥
मृच्छुभ्रवर्णा विप्रस्य क्षत्रस्य रक्तमृत्तिका ॥ वैश्यस्य पीतवर्णा तु शूद्रस्य कृ
ष्णा मृत्तिका ॥ स्मृत्यर्थसारे ॥ अंतर्जले देवगृहे वल्मीके मूषकस्थले ॥ कृ
तशौचावशेषाश्च न ग्राह्याः पंच मृत्तिकाः ॥ मार्गोखरश्मशानस्थाः पां
शुला मालिनास्त्यजेत् ॥ कीटां[illegible]सहिता माहरेच्छर्करान्विता ॥ अं
तर्जलगता ग्राह्या दूरलोमल्वबे[illegible] ॥ आरण्यके पुर्वे स्याद्ग्रामे षाह
रणं विदुः ॥ स्मृतिः ॥ आहरेन्मृ[illegible]विप्रः कूलात्सरित्कूलयोः ॥ ऊर्द्धदे
शेतु संवीक्ष्य शर्करारम विवर्जिताः ॥ आभावे मृदनुच्छायायास्मिन्देशे
तुयान्नवेत् ॥ तथा शौचं प्रकुर्वीत द्विजो मृत्तिकयापि च ॥ तत्र परिमाणं ॥ १ ॥
॥ अर्द्धप्रसृतिमात्रा तु प्रथमा मृत्तिका स्मृता ॥ द्वितीया तु तृतीया च तदर्द्धार्द्धाः

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

८

प्रकीर्त्तिताः ।। त्रिपर्वपूरमात्रा वा मृत्तिकाक्षप्रमाणिका ।। अर्द्धामलककेमा
त्रा वा मृच्छौचे तु मृत्तिका ।। एक लिंगे करे तीस्रः उभयोर्मृद्वयं स्मृतं ।। पंच पा
ने दशैकस्मिन्नुभयोः सप्त मृत्तिका ।। एतत्छौचं गृहस्थस्य द्विगुणं ब्रह्म
चारिणे ।। वानप्रस्थस्य त्रिगुणं यतीनां चैतुर्गुणं ।। यद्दिवा विहितं शौचं त
दर्द्धं निशि कीर्त्तितं ।। तदर्द्धमातुरे प्रोक्तं आतुरस्यार्द्धमध्वनि ।। स्त्रीशूद्रादे
रशक्तानां बालानां चोपवीतिनां ।। अल्पं प्रक्षयकरं शौचं प्रोक्तं महर्षि
भिः ।। शौचे यत्नः सदा कार्यो शौचमूलो द्विजः स्मृतः ।। शौचाचारविही
नस्य समस्ता निःफला क्रिया ।। मूत्रात्तु द्विगुणा शुक्रे मैथुने त्रिगुणं स्मृतं ।।
पश्चात्तु शोधयेन्नीरैर्नान्यथा शुचिता भियात् ।। पाद पृष्टे पादतले तिस्र
स्रो सस्रश्च मृत्तिका ।। एकैकया मृदा पादौ हस्तौ प्रक्षालयेत्ततः ।। वाममक्षा २

Joint property of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

लयेत्पादंस्पृशाद्दिवीकथंचन॥ शौचादतेवामपादंपश्चाद्दक्षिणमेवच॥
यतीश्चेद्विस्तजेत्स्नायात्सूत्रेवाथमलंयदि॥ आजंघंक्षालयेत्सूत्रेद्विरा
चम्यकटिंजले॥ इतिशौचविधिः॥ ॥अथगंडूषः॥ चतुरष्टद्विषष्टगं
डूषैः॥ शुध्यतेक्रमात्॥ सूत्रेपुरीषेभुक्त्यंतेरेतःप्रस्रवणेपिच॥ पुरतःसर्व
देवाश्चदक्षिणेपितरस्तथा॥ [illegible]तःसर्वेवामेगंडूषमुत्सृजेत्॥ प्राङ्मु
खोथोदङ्मुखोवाद्विराचम्यतत[illegible]कंडूषनकुर्वीतवाग्यतोदंतधावनं॥
॥अथदंतधावनं॥ स्मृतिः॥ मुख[illegible]स्तेयस्माद्भवेदशुचिर्नरः॥ ततः
कुर्यात्प्रयत्नेनशुध्यर्थंदंतधावनं॥ खदिरश्चकरंजश्चकदंबश्चवटस्त
था॥ तिंतिणिवेणुवृक्षश्चआम्रनिंबौतथैवच॥ अपामार्गश्चबिल्वश्च
अर्कश्चउदुंबरस्तथा॥ एतेप्रशस्ताःकथिताःदंतधावनकर्मसु॥ समीद्वक्षी
रवृक्षस्यप्रमाणंद्वादशांगुलं॥ कनिष्ठिकाग्रवत्स्थूलंपर्वार्द्धेननिरक्षितं॥

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

निषिद्धवृक्षः ॥ स्मृतिसारसमुच्चये ॥ गुवाकतालहिंतालकेतकीचमहावटः ॥ खर्जुरी
नालिकेरश्च सप्तैते तृणराजकाः ॥ तृणराजसमोपेतो यः कुर्याद्दंतधावनं ॥ नरश्चां
5 डालयोनिस्याद्यावद्गंगां न पश्यति ॥ अथ वर्ज्या तिथयः ॥ स्मृतिसारसमुच्चये ॥ ॥
अभ्यंगे चोदधिस्नाने मैथुने दंतधावने ॥ जातेच निधने चैव तिथीस्तात्कालिकी
स्मृता ॥ प्रतिपत्पर्वषष्ठीषु नवम्यां च तथा ॥ दंतानां काष्ठसंयोगं प्रयत्नेन
विवर्जयेत् ॥ स्मृति ॥ अर्कवारे व्यतीपाते संक्रांत्यां जन्मवासरे ॥ वर्जयेद्दंतकाष्ठं
तु नंदादौ भूतपर्वसु ॥ तृणैः पर्णैः कुर्यादमा चैकादशीं विना ॥ तयोरपि
च कर्तव्यं जंबूनिंबाम्रपल्लवैः ॥ स्मृति ॥ एकादश्यां तृणैः पर्णैः कर्तव्यं दंतधाव
नं ॥ स्नात्वा देवार्चनं कृत्वा व्रतसंकल्पमाचरेत् ॥ उदितेच सहस्रांशौ यः कुर्या
द्दंतधावनं ॥ सविता भक्षितस्तेन पितृवंशस्य घातकः ॥ स्मृत्यंतरे ॥ अंगारवा
लुकाभिश्च भस्मांगारनखैरपि ॥ इष्टिकालोष्ठपाषाणैर्न कुर्याद्दंतधावनं ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

58

अभावे दंतकाष्टानां निषिद्धायां तिथावपि ।। अपांद्वादशगंडूषैर्मुखशुद्धिर्भविष्य
ति ।। इति दंतधावनं ।। ।। अथ स्नानं ।। ।। विष्णुः ।। उत्तमं चैव नदीस्नानं तडागे मध्य
मं स्मृतं ।। कूपे स्नानं तु सामान्यं भांडस्नानं वृथा भवेत् ।। नदीषु देवखातेषु प्रात
स्नायाद्दिने दिने ।। तदभावे तडागे वा [illegible] स्नानं वृथा भवेत् ।। विष्णुः ।। जले निम
ज्य बध्नीयाच्छिखामाचम्य वै य[illegible] आचम्य संकल्प्य नद्यां स्नानं समाच
रेत् ।। सप्ताहाः प्रातरःस्नायी द्वि[illegible] समाप्नुयात् ।। तस्मात्स्नानं प्रकर्तव्यं
रविवारे सदैव हि ।। मनुः ।। अत्यंत[illegible]ः काया नवछिद्रसमन्वितः ।। स्रवते
व दिवा रात्रौ प्रातःस्नानं विशोधनं ।। नदीषु समरा कश्चैव गेह वा स्नानमाचरेत् ।।
स्वयं चैव वा चारित्रोष्य श्च पुत्रैर्वोद्धृतवारिणा ।। पाराशरः ।। न स्नायादुद्धृतस्नाने नै
कहस्तेन वा तथा ।। उद्धृता[illegible]रद्भिरपि स्नायादाकुलाभिर्द्विजातिभिः ।। स्मृत्यर्थ
सारे ।। जानुमात्रे जले [illegible]तिष्ठन्नाचर्मन्न हि मेदुष्यति ।। उपविष्टः समावामे

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

जानुमात्रोदध्योजले ॥ द्विराचम्य निमज्ज्याथ पुनरेव द्विराचमेत् ॥ मंत्रेणैव शिखां
बध्वा ॥ प्राणायामं ततः कुर्यात् संकल्पं तु समुच्चरेत् ॥ विष्णु ॥ नाभिमात्रे जले
स्थित्वा कृत्वा केशान् द्विधा द्विजः ॥ निरुद्धकर्णनासः स्यात् त्रिवारं चापि चाप्लवस्ना
६ नमेवं विधीयते ॥ स्नात्वा पदे प्रक्षाल्य पुनः स्नात्वा द्विराचमेत् ॥ आपो हि ष्ठा
दिन वाभिर्वारुणैर्मार्जयेदथ ॥ स्व[illegible] सूक्तेन त्रिः प्रदक्षिणमाचरेत् ॥
॥ याः प्रवत इति जलेइमं मे [illegible] स्मृतिः ॥ स कल्पं सूक्तपठनं मार्जनं
चाघमर्षणं ॥ देवादितर्पणं चैव [illegible] स्नानमाचरेत् ॥ वसिष्ठः ॥ ॥
३ स्रोतसोभिमुखो स्नायात् [illegible] मार्जनं चाघमर्षणं ॥ अन्यत्र चार्करात्रो प्राङ्मुखो
ग्निमुखोपि वा ॥ स्रोतसोभिमुखो मज्जेद्यत्रापः प्रवहंति च ॥ स्थावरेषु च स
र्वेषु च प्राग्दिश्याभिमुखस्तथा ॥ मायास मुद्गयान घाः ॥ तासु स्नानं तु सम्मुखे ॥ ५
॥ सर्वेषां स्नानाविनामेव विना वाजसनेयिनः ॥ १ ॥ प्रयोगपारिजातस्य ॥

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

गोमयस्नानं ॥ आचम्य गोमयं वामहस्ते धृत्वा विमृज्य च ॥ त्रिधा न प्रणवेनैव
संप्रोक्षेद्भूर्भुवः स्वरोम् ॥ सर्वदिक्षु क्षिपेत् किंचिद्गोमयं प्रणवेन तु ॥ मानस्तोकामि
मं मंत्रमुक्त्वा तदभिमंत्रयेत् ॥ गंधद्वारामनेनांगमस्तकाद्यनुलेपयेत् ॥ उद्धृ
६५ तमसि त्वं मंत्रमुद्दिश्य विनिहिरण्यशृंगमित्यथ ॥ प्रसंम्राजे बरुणकेस्तके मवते हेत्यृच ॥
याः प्रवतइत्येकां च जलमध्ये पठेत् ॥ सुमित्रियानइत्येवमयो याम्ये क्षि
पेद्बहिः ॥ नमो नारायणायेति च [illegible] कल्पयेत् ॥ तीर्थं पुष्करसंज्ञं तु रत्र
संनिहितो हरिः ॥ इदं विष्णुर्नेन मंत्रे[illegible] न विक्षिपयेत् ॥ सव्याहृतीनां गायत्री
त्रिजप्त्वा प्यनिमज्जयेत् ॥ अघमर्षण[illegible]द्विवारुनामाभिः केशवादिभिः ॥
द्वादशाभिर्निमज्ज्याथ ऋतं चेति च वै जपेत् ॥ हंसः शुचिषदित्येकां चिर्जपे
न्मूर्द्ध्नि सिंचयेत् ॥ त्वं नो अग्ने ततः स त्वं नो अग्नइत्यथ ॥ ततस्तु इति स्त्र
केचजपेत् स्नात्वा समाचरेत् ॥ अकारादिहकारांतानक्षराः सर्वाः प्लुताः पठेत् ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

विप्राश्चानुक्रमेणैवस्नानकालेतुसर्वदा ॥ आग्नावग्नश्चराव से अधीवाक्ष
(४) वेद्यदि ॥ अयंयज्ञोदेवयातः अग्नेपवस्वसुसमिधाअनियाम विड्ढ अग्ने
रक्षाणः ॥ अग्निंदूतंपुरोदधेअग्नेबोधस्व ॥ अग्यामुरियात द्विष्ठाःयच्चि
चेदं ॥ स्वरतोवर्णतोश्चैवनपेदेताचस्पतः ॥ त्रिराण्युसद्विराचम्य गाय
त्र्याःस्नामाचरेत ॥ शौनकः ॥ हस्ते [illegible] मादायसकृदेवाभिमंत्रितं ॥
मस्तकेचमुखेबाहूहृदयेस्पर्शदे [illegible] अभिषिंचेस्वमात्मानंगायत्र्यायो
त्रिमुद्रया ॥ एकावस्त्राजपे [illegible] बिलंचेततः ॥ सूक्तेचविधिनास्ना
त्वाद्विराचम्यततःपरं ॥ प्राणायामत्रयंकृत्वासंकल्प्यंतर्पयेद्बुधः ॥ अक्षतो
दकपूर्णेनदेवतीर्थेनतत्वतु ॥ ब्रह्मादितर्पणंकुर्यात्प्राङ्मुखश्चोपवीत्यथ ॥
उदङ्मुखोनिवीतीतुनियमम्मिश्रितोदके ॥ कृष्णद्वैपायनादींश्चतर्पयेदृ
षितीर्थतः ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वाप्राचीनावीतितःपरं ॥ तर्पयेत्सितल्लो ६

Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

र्येन तिलैः सोम पितनघ॥ यन्मयादूषितंतोयंशरीरमलसंभवं॥ तद्रूपापस्य
विशुध्यर्थंयक्ष्माणंतर्पयाम्यहं॥ असंस्काराश्चयेकेचिज्जलाशाः पितरोम
७४ म॥ तेषामप्यायनार्थायदीयतेसलिलंमया॥ हस्ताभ्यांविक्षिपेच्चोर्ध्वंयत्नी
रेसलिलाद्वहिः॥ उत्तीर्यपीडयेद्वस्त्रंमंत्रतोदक्षिणेचतः॥ येकेचिदस्मम
कुलेजाताअपुत्रागोत्रिणोमृता[illegible]गृह्णंतुमयादत्तंवस्त्रनिःपिडनोदकं॥
दर्भान्विसृज्यचतीरेसुप्रक्षालितं[illegible]॥अ॥ किंनववस्त्रसमोक्ष्यउचीव
इतिमंत्रैः॥ परिधायसुवस्त्रं[illegible]वस्त्राणिमंत्रितः॥ स्नात्वाचादेवनिमज्ज्ये
तशिरोगान्यथवाद्विलः॥ योगीयाज्ञवल्क्यः॥ तस्मात्कायनमज्जेततदाखबरे
णकरेणच॥ चंन्नलेचेनसाम्यंचपुनस्नानेनशुध्यति॥ तिस्रः कोट्यो
र्धकोटीचयावद्रोमाणिमानुषे॥ संतिसर्वत्रतीर्थानितस्मात्परिमार्ज
येत्॥ पिबंतिशिरसोदेवाः पिबंतिपितरोमुखात्॥ मध्याच्चयक्षगंधर्वा

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

अधस्त्वा सर्वजंतवः ॥ क्षुधा पानसमं तोयं पृष्ठतः केश बिंदवः ॥ दक्षिणे
(8) जान्हवी तोयं वामे तु रुधिरं भवेत् ॥ वसिष्ठः ॥ स्नानं कृत्वा धृते वस्त्रे पति
तं केश बिंदवः ॥ तत्स्नानं निःफलं विद्यात्पुनः स्नानेन शुध्यति ॥ ॥ अथ
वस्त्रविधिः ॥ ॥ श्रुतिस्मृतिपुराणेन ग्राह्यं वस्त्रं च धारयेत् ॥ षट्क
र्मनिरतः श्रीयं वस्त्रं तं तु न धारयेत् ॥ वसिष्ठः ॥ अपवित्रपटो नग्नो नग्न
श्चार्द्रपटः स्मृतः ॥ नग्नश्च मलिनोद्वासी नग्नः कौपीनवान् पी ॥ कारवा
पवासः सानग्नो नग्नो नोचि... ॥ अतः कच्छो बहोकच्छो मुक्तक
च्छस्तथैव च ॥ साक्षान्नग्नः स विज्ञेयो दश नग्नाः प्रकीर्तिताः ॥ धंयुल
चतुरंगुलं धौतर्यं पद्दं निर्मितं ॥ काषायं कृष्णवस्त्रं च मलिनं केशभक्षि 7
तं ॥ छिन्नाग्रं चोपवस्त्रं च कुत्सितं धर्मतो विदुः ॥ हारीतः ॥ नग्नः काषा

८४

यवासास्यात् नग्नः कौपीनकेवलः ॥ नग्नः संधितवस्त्रश्च नग्नोविदरावस्त्र
कः ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ दग्धं जीर्णं च मलिनं मुषकोपहतं तथा ॥ खादितं गोमति
ध्याधेस्तत्याज्यं सर्वथा द्विजैः ॥ निलीरक्तं तु यद्वस्त्रं दूरतः परिवर्जयेत् ॥ स्त्री
णां क्रीडार्थसंयोगे शयनीये न दुष्यति ॥ पालनाद्विक्रयाच्चैव तद्वित्तैरुपजी
वनात् ॥ अपवित्रो भवेद्विप्रो [illegible] प्रैति शुध्यति ॥ निलीरक्तं यदा वस्त्रं
विप्रः स्वांगेषु धारयेत् ॥ तु स[illegible]ति संख्याको वसेयम पुरे ध्रुवे ॥ कंबले पट्ट
स्त्रे च निलीदोषो न विद्यते ॥ [illegible] वस्त्रो सदा त्याज्यं अन्यवस्त्रं विवर्जये
त् ॥ अधौतं कारुधौतं च पूर्वेद्युर्धौतमेव च ॥ त्रयमेतदसंपृक्तं सर्वकर्मसु वर्ज
येत् ॥ ईषद्धौतं स्त्रियाधौतं शूद्रधौतं तथैव च ॥ अधौतं च तद्विज्ञेयं शुक्लं द
क्षिणपल्लवैः ॥ अप्सु नो पीडयेद्वस्त्रं स्नानार्थं द्विजसत्तमः ॥ खट्वायां शुष्कमु
परि तद्वस्त्रं न च धारयेत् ॥ वामकोष्ठे तु निक्षिप्य द्विरावम्य विशुध्यति ॥ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

९

नागस्त्रमुदगस्यंवाधृतवस्त्रंप्रसारयेत्॥सकृद्दक्षिणतोकृत्वापुनःशौचं
विधीयते॥एकवस्त्रोनभुंजीयान्नकुर्याद्देवतार्चनं॥नकुर्यात्पित्र्यकर्माणि
पिंडदानहोमजपादिकं॥खंडवस्त्रावलंबैवचवस्त्रार्द्धप्रावलस्तथा॥वचनं:
तस्यनग्नासंज्ञानोपिष्वहविवर्ज्जिया॥चेदिकार्यां॥स्नानंदानंजपोहोमंस्वा
ध्यायंपितृकर्मच॥नैकवस्त्रो[illegible]श्राद्धभोजनसत्क्रिया॥वसिष्ठः
अपहस्तंनवंध्यंतंसुदर्शनान्यथा[illegible]॥अहंनतद्विजानीयात्सर्वकर्मसु
पावनं॥दक्षिणोत्तरयोःकर्यां[illegible]धातिवैद्विजः॥नाभौचवामकुक्षौ
चपृष्ठेचैवयथाक्रमं॥ ॥अथआर्द्रवस्त्रनिःपीडनं॥ ॥स्नानंकृ
त्वार्द्रवस्त्रंतुसजेत्रघामपोद्विजः॥गृहेतुस्नानंकृत्वाविसृजेत्तदूर्ध्वतः॥
स्नानंकृत्वाचाद्रवस्त्रमुत्तरीयेकमूर्ध्वतः॥धृतवस्त्रमधःकुर्यादन्यच्च
पुनर्द्वयं॥नोत्तरीयमधःकुर्यान्नोपर्यधरचांबरं॥अज्ञानाद्यदिकुर्वीत

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

पुनःस्नानेनशुध्यति॥धृत्वावस्त्रं विधानेनकरेवामेनिधायतैः॥आर्द्रवस्त्रं
द्विराचम्यनिष्पीड्यपुनराचमेत्॥तथाचस्मृतिः॥निष्पीड्यवस्त्रमाचम्यत
तःसंध्यामुपासते॥मध्यान्हेतर्पणादूर्ध्ववस्त्रनिष्पीडनंभवेत्॥नद्यादिस्नान
तोगेहेस्नानवस्त्रंसदा द्विजः॥स्वयमेवंचनिष्पीड्यस्त्रियाहस्तेनदोषभा
क्॥द्वादश्यांपंचदश्यांचसंक्रांतोश्राद्धवासरे॥वस्त्रंनिष्पीडयेनैवनचक्षे
रेणयोजयेत्॥ ॥अथसप्तस्नानानि॥याज्ञवल्क्यः॥मांत्रंभौमंतथाग्नेयंवाय
व्यंदिव्यमेवच॥वारुणंमानसंचैवसप्तस्नानान्यनुक्रमात्॥प्रातःस्नानाशक्त
विषयः॥माहः॥दक्षः॥प्रातःस्नानाशक्तश्चेत्मार्जयेदार्द्रवाससा॥उ
त्तमांगादिपादांतंसभवेस्नानकृद्द्विजः॥प्रातःकालेत्वशक्तश्चेत्संक्षिप्यस्ना
नमाचरेत्॥स्नानंचैवतुमध्यान्हेद्विजःकुर्यात्सविस्तरं॥ ॥अथगृहस्नानं॥
गृहे महाशिरमुखेस्तैर्विप्रास्नानमेवद्विजोत्तमः॥आपःपवित्रावतोमेध्याकिंपु
नवन्हितापिता॥अतःसंतःप्रशंसंतिस्नानमुष्णेनवारिणा॥अभ्यंगेचैवमाग

१०

न्येगृहेचैवतुसर्वदा॥शीतोदकेननस्नायात्नद्यांगोपिचंदनं॥शीतास्वप्सुनि
षिंचोष्णाःशीतास्वप्सुनिषिंचयेत्॥नाद्भिःस्नानंगृहेप्रोक्तंनकुर्याच्छीतवारिणा॥१
संक्रांतौग्रहणेचैवह्यमावास्यार्कपर्वसु॥गृहेवापिप्रकुर्वीतस्नानंशीतोदकेनच॥
संकल्पंसूक्तपठनंमार्जनंचाघमर्षणं॥देवादितर्पणंचैवगृहेःपंचविवर्जयेत्॥
गृहस्नानेनकुर्वीततर्पणंमार्जनंतथा॥[illegible]चमनंकुर्यात्यश्चोदाचमन्यशुध्य
ति॥गृहेस्नानंयदाकृत्वास्नानवस्त्रं[illegible]जेत्॥अधोगेणसंपीड्यपराव
रवचोयथा॥स्नानंकृत्वाचार्द्रवस्त्र[illegible]मुत्तारयेद्द्विजः॥आर्द्रवस्त्रमपूस्त ९
श्चेत्तुनस्नानेनशुध्यति॥ ॥अ[illegible]सचैलस्नानं॥ ॥श्वानकुक्कुटमार्जार
मद्यभांडरजस्वला॥स्पृष्ट्वादेवलकंचैवसचैलंस्नानमाचरेत्॥मातापितृ
विसृष्टानांक्रियामुत्सृज्ययाचकः॥देवार्चनपरोविप्रोविप्रार्थीवित्तसत्रयं॥
सर्वेदेवलकोनामहव्यकव्येषुवर्जयेत्॥चितिंचचितिकाष्ठंचयूपंचांडालमे
वच॥स्पृष्ट्वादेवलकंचैवसचैलंस्नानमाचरेत्॥ ॥अथान्यस्खनितकूपस्नानं॥

Joint project of the Rajawade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

70A

अंत्यजैः खानिताः कूपास्तडागादिस्तथैव च ॥ तेषु स्नात्वा च पीत्वा च पंचगव्येन
शुध्यती ॥ ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चैवान्यजातयः ॥ एभिस्तु खानिता
कूपाः स्नानं तत्रैन कारयेत् ॥ पंचपिंडाननुध्धृत्य न स्नायात्परवारिषु ॥ स्ना
यान्नद्यां देवखाते ह्रदेषु च सरःसु च ॥ ॥ अथ नदी रजोदोषः ॥ ॥ सिंहकर्क
टयोर्मध्ये सर्वा नद्यो रजस्वला ॥ तासु स्नानं न कुर्वीत वर्जयित्वा समुद्रगाः ॥ योनी
रजोदुष्टास्तु न स्नानं वर्ज्यं न घ्रादिषु ॥ कदर्थितं रजस्तासां संध्योपास्त्यं च
तर्पणं ॥ गंगा च यमुना चैव प्लक्षगा च सरस्वती ॥ राजस्वला न भवत्येता येचा
न्ये दश संज्ञिकाः ॥ ॥ अत्र विशेषमाह ॥ ॥ व्याघ्रपादः ॥ उपाकर्मणि चो
त्सर्गे प्रेतस्नाने तथैव च ॥ चंद्रसूर्यग्रहे चैव रजो दोषो न विद्यते ॥ अस्थिचर्मा
दियुक्ते तु खरश्वानादिदूषिते ॥ उद्धरेदुदकं सर्वं शोधनं परिमार्जनं ॥ धनुः
सहस्राण्यष्टौ तु गतिर्यासां न विद्यते ॥ नता नदीः समाख्याता गर्ताः ते परिकी

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com